

שיעור יומי ליום שני י"ח טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – א – פרשת שמות
מוליד ומגלד. שפּרָה • זו יוכבד, על שם שמשפּרַת אַת הַגִּלְד. פּוּעָה • זו מרְם, על שם שפּוּעָה ומדבַּרַת והוֹגָה
לְוֵד, בְּרָרָה הַנְּשִׂים הַמְּפִיסוֹת תִּינוּק הַבּוּכָה (שם). פּוּעָה • לְשׁוֹן צַעֲקָה, כְּמוֹ: (ישעיה כב) כִּי־לְוֵדָה אֶפְעָה. אבן עזרא

121) וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֶכֶן אֶת־הַעֲבָרִיּוֹת וַרְאִיתֶן עַל־הָאֲבָנִים
אִם־בֵּן הוּא וְהַמִּתֵּן אֹתוֹ וְאִם־בַּת הוּא וְחַיָּה:
טז וַיֹּאמֶר בַּד תִּהְיֶינָה מוֹלְדֵינָה יְתֵי הַיְהוּדִיָּה
וְתִחְזֶינָה עַל מַתְבָּרָא אִם בַּר הוּא תִּקְטָלֶנָה יְתֵי
וְאִם בַּרְתָּא הִיא וְתִקְיָמָנָה:

122) בְּיַלְדֶכֶן • כְּמוֹ בְּהוֹלִידֶכֶן. עַל הָאֲבָנִים • מוֹשֵׁב הָאִשָּׁה הַיּוֹלְדָת, וּבִמְקוֹם אַחַר קוֹרְאוֹ מִשְׁבֵּר, וְכִמּוֹהוּ: (ירמיה יח)
"עוֹשֶׂה מְלֶאכֶה עַל הָאֲבָנִים". מוֹשֵׁב כְּלֵי אֲמָנוֹת יוֹצֵר כְּלֵי חֶרֶס. אִם בֵּן הוּא וְגו' • לֹא הִיָּה מִקְפִיד אֲלָא עַל הַזְּכָרִים,
שְׂאֵמְרוּ לוֹ אֲצִטְגִּינִי שְׁעֵתִיד לְהוֹלֵד בֵּן הַמוֹשִׁיעַ אוֹתָם. וְחַיָּה • וְתִחְיֶה. אבן עזרא

123) וַתִּירָאֵן הַמִּוֹלְדוֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
אֱלֹהֵיךָ מִלֶּדֶת מִצְרַיִם וְתִחְיֶינָה אֶת־הַיְלָדִים:
יז וַיְדַחֵילָא חִיתָא מִן גִּדָּם יי וְלֹא עֲבָדָא כְּמָא
דְּמַלְיִל עֲמַהוֹן מִלְּפָא דְּמִצְרַיִם וְקִימָא יְתֵי
בְּנֵינָא:

124) וְתִחְיֶינָה אֶת הַיְלָדִים • מִסְּפָקוֹת לָהֶם מִיַּם וּמִזֶּן (סוטה שם). תִּרְגוּם הָרֵאשׁוֹן, וְקִימָא. וְהַשֵּׁנִי, וְקִימָתוּן, לְפִי שְׁלִשׁוֹן
עֲבָרִית לְנִקְבוֹת רַבּוֹת, תִּיבָה זוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, מִשְׁמַשְׁתׁ לְשׁוֹן פְּעֻלוֹ וְלִשׁוֹן פְּעֻלָּתָם, כְּגוֹן: (שמות ב) "וַתֹּאמְרָנָה אִישׁ מִצְרַיִם",
לְשׁוֹן עֲבֹר, כְּמוֹ "וַיֹּאמְרוּ" לְזָכָרִים. "וַתִּדְבְּרָנָה בְּפִיכֶם", לְשׁוֹן דִּבְרָתוֹן, כְּמוֹ וַתִּדְבְּרוּ לְזָכָרִים. וְכֵן (יחזקאל יא) "וַתִּחַלְלֶנָּה
אוֹתִי אֶל עַמִּי", לְשׁוֹן עֲבֹר חַלְלָתָן, כְּמוֹ וַתִּחַלְלוּ לְזָכָרִים. אבן עזרא

◆ יום שני י"ח טבת ◆

125) וַיִּקְרָא מִלֶּדֶת מִצְרַיִם לְמִוֹלְדוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדּוּעַ עֲשִׂיתֶן
הַדְּבָר הַזֶּה וְתִחְיֶינָה אֶת־הַיְלָדִים: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ואלו הנה וי"ו שרש, הנה מתערב עם אחת
מאלו השלשה וי"ן שהזכרנו יחיד ורבים
ונוסף. ולא תדע המלה. גם ככה אמר לך באות
י"ד שלא תבא שרש באחרונה, כי הוא סימן
יחיד מדבר. י"ד גם י"ד וסימן רבים בסמוך.
י"ד נשים בתמנינות. וסימן נקבה. דעי וראי.
וי"ד היחוס העברי או העבריה. גם נוסף
בפעלים המגביהי להושיבי. גם בשמות בני
אתנו. גם במלות הטעם זולתי מני אפרים.
ובעבור כל זה אינו ראוי שיבא י"ד שרש
באחרונה, פן תתערב לנו המלה עם אחת מכל
אלה שהזכרנו. על פן אמרתי כי מלת וסיה
זרה, והיא כמו וסיה. ותהיה מהפעלים בעלי
הה"א באחרונה פאשר פרשתי:

126) וַיִּקְרָא. הַנְּכוּן בְּנוֹת מְנוֹת. כִּי הִפְכָתוֹן מְצוּתֵי.
וְאִין חֲפָרִישׁ בֵּין וְתִמְרָנָה עֲבָר, כְּמוֹ וְתִמְרָנָה
חֲפָרוֹת. וְכִין כְּשִׁדְבָר עֲלֵיָהּ לִנְכַח עֲצָמָן,
בְּהַקְּנֵם הַיְי"ו חֲפָרוֹת. וְכִכָּה מִדּוּעַ עֲשִׂיתֶן
וְתִחְיֶינָה:

וארפכשד חי, מפעלי הפפל. וכמוהו, כי אם
תם הפסוק, שהוא מן תמם. ויחי כמו רבים
חיים. ולפי דעתו כי זו הגזרה נרה. ואם איננו
כן, נראנו ממנו פעל עתיד. כמו אחוג, יחוג,
לחוג. הנה ראוי שיאמר אחוי, יחוי, לחוי. או
כמו סב. סבו ציון. סבי עיר. והנה זאת לאות
כי היא מהפעלים בעלי הה"א באחרונה. אחר
שלא מצאנו מגזרת חי, אחת מכל הגזרות
שהזכרנו. הנה זאת לאות כי הוא מהפעלים
בעלי הה"א באחרונה, כי מצאנו שיאמר אהיה
נחיה יחיה תחיה, כמו יאמר מן הנה נהיה
אהיה תהיה יחיה. וא"כ הוא מגזרת חיה, כמו
הנה. ואף על פי שמצאנו שיאמר וארפכשד
חי בלשון עבר, לא נחוש לכל זה. אע"פ
שידמה שהוא מפעלי הפפל. והזכרתי לומר
ככה בעבור שראיתי כי אין וי"ו בכל המקרא
שהיא שרש בסוף המלה. ואין טענה עלי
ממלת שלו. כי הני"ו תחת הה"א. כי אותיות
אחוי מתחלפות זו בזו. והעד, שלו כל בוגרי
בגד. והוא מן שלה. והנה אפרש לך למה לא
תבא וי"ו שרש בסוף המלה. והנה זה בעבור
כי הני"ו שרש בסוף בעבור יחיד שאיננו
נמצא. כמו עבדו ואמתו. וסימן לשון רבים
פרו ורבו. וגם יש וי"ו נוסף, כמובנו בעור.

טו ויאמר מלך מצרים למולדת. שרות היו
על כל המולדת. כי אין ספק כי יותר מממש
מאות מולדות היו, אלא אלו שתיקן שרות
היו עליהן לתת מס למלך מהשכר. וככה
ראיתי היום במקומות רבות. והאם והפת היו
בדרך קבלה כי נכון הוא:

טז ויאמר בילדכן את העבריות. כל שהוא
ממשפחת עבר יקרא עברי. ועל אמונתו יקרא
עברי. על פן. אבי כל בני עבר. הנה מעבר
הנה. עבר נהר משתי העברים: אמר בן קריש
כי אל"ף אבנים נוסף מגזרת בנים. והטעם
המשבר, כמו מי אפסום. והנכון שהיא כמו
באבנים, והאל"ף שרש: ויהמתן אותו. בסתר,
שלא יודע הדבר כי חסם הנה עושה. ומלת
והנה קשה מאד בדרךיק, והיא נרה. כי המשפט
והיתה. כי ה"א השרש מן חיה יחליפהו
בת"ו ופושט בסמוכים. ולכל חית הארץ.
והנה פן בעבור שהה"א והת"ו יקרובים
במכתב, ואין ביניהם לבר משך הנקדה שבתוך
הה"א, אכל לא במקבא. כי הגבל יש ביניהן
בשמות, כי תחלה תקרא ה"א, וכשתמשך
הנקודה תקרא תי"ו. ונה לאות כי הפתב
שקבדני הוא קתב עברי. והפכל כי מלת חי
גם חיים בפסק. כי הסכימו חכמי הדקדוק. כי